

- سه‌شنبه ۲۱ شهریور ۱۴۰۲**
- سال سیزدهم ■ شماره ۲۶۶۴**

سپهرغرب، گروه کشاورزی – طاهره ترابی‌مهوش؛ استاد اقتصاد کشاورزی با بیان اینکه ما برای تمام محصولات کشاورزی نیازمند برنامه تنظیم بازار خاص هستیم اما متأسفانه چنین چیزی وجود ندارد، گفت؛ در این برنامه فصل کاشت، داشت، برداشت و چگالی مصرف، تولید و عرضه هر محصول باید برآورد و روی نمودار برده شود و مشخص کرد که بین چگالی و اجتماعی تولید و مصرف (باتوجه به این نکته است که در پی این برنامه در عرصه ذخیره‌سازی درست، ظرفیت‌ها را پیش‌بینی کرد.

با توجه به برداشت غلات و دیگر محصولات کشاورزی در مدت زمانی کوتاه و مصرف آن در طی یک دوره طولانی‌مدت، ذخیره‌سازی اصولی یا به عبارتی سیلوسازی، انبارداری و ایجاد سردخانه برای هر کشوری که می‌خواهد از نظر تولید این کالا یا راهبری خودکفا باشد، امری اجتناب‌ناپذیر است.

درواقع بدیهی است احداث سیلوها، انبارها و سردخانه‌ها و ذخیره‌سازی منافع زیادی دربردارد که از آن جمله می‌توان به کاهش ضایعات، جلوگیری از آفات وارده به محصول در فضای باز و غیربهداشتی و همچنین کاهش هزینه‌های حمل و نقل مضاعف اشاره کرد.

از طرفی در حال حاضر تمامی کشورهای پیشرفته تولید و ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی و استاندارد به‌موقع را از ضروریات ابتدایی می‌دانند زیرا در ایجاد امنیت اقتصادی و اجتماعی تولید و مصرف (باتوجه به این نکته که ایجاد فضای ذخیره‌سازی استاندارد موجب استفاده مطلوب از نوسانات قیمت محصولات در بازارهای جهانی می‌شود) نسبت به احداث سیلوها و انبارهای استاندارد ذخیره‌سازی در مناطق که دارای توجیه اقتصادی مناسبی باشد، اقدام کنند.

به دیگر سخن به‌نظر می‌رسد برای ایجاد فضای ذخیره‌سازی استاندارد بر اساس آخرین فناوری روز، باید برنامه‌های ساختارمند تدوین شود تا بتوان در نخستین فرصت به ظرفیت مطلوب ذخیره‌سازی رسید حال آنکه این موضوع توسط کشاورهای مدرن دنیا کاملاً رعایت می‌شود. به طور کلی ذخیره‌سازی قلمه‌های از فعالیت‌های بازرگانی و اقتصادی بازار محصولات است که نقش دوطرفه دارد چراکه این فعالیت هم می‌تواند در جهت تأمین عرضه و تولید و هم در جهت تأمین تقاضا نقش‌آفرین کند اما متأسفانه همواره یکی از چالش‌هایی که ما با آن مواجهیم این است که در موارد بسیاری در گمرکات، سیلوها و انبار نگهداری محصولات کشاورزی به‌ویژه غلات شاهد فاسد شدن بخش اعظمی از این سرمایه‌ها هستیم.

برای نمونه اخیراً از همدان خبر می‌رسد چیزی بالغ بر ۱۳ هزار تن ذرت در یکی از سیلوهای امور پشتیبانی شهرستان اسدآباد در معرض نابودی است و حتی بخشی از آن نابود شده به گونه‌ای که محمدرضا عدالخواه؛ رئیس کل دادگستری استان همدان حسب دستور مؤکد رئیس قوه

قضائیه پس از بازدید از این سیلو عنوان کرد؛ مقدار زیادی نهاده دامی و ذرت در این سیلو نگهداری می‌شود که بخشی از آن در معرض آلودگی و غیر قابل استفاده شدن قرار دارد و بخشی از آن نیز آلوده شده و باید اقدامات لازم برای تغییر وضعیت و نگهداری آن انجام شود. تأسف‌بارتر اینکه به گفته این مقام مسئول از شهریور ماه سال گذشته در این سیلو ۲۳ هزار تن نهاده دامی ذخیره شده که ۱۰ هزار تن آن توریع و ۱۳ هزار تن باقی‌مانده که این مقدار نهاده نیز باید به تولیدکنندگان، دامداری‌ها و مرغداری‌ها داده می‌شد اما به جهت طولانی شدن فرایند تحویل این نهاده‌ها که عمدتاً هم مسئولیت آن برعهده نهادهای خارج از استان ازجمله شرکت پشتیبانی امور دام کشور، وزارت جهاد کشاورزی و ستاد تنظیم بازار می‌شود، کار توزیع نهاده‌ها به انجام نشده زیرا طبق مقررات برای توزیع نهاده‌ها باید کار ثبت سفارش انجام و اعلام شود که با این شرایط عملاً اختیارات از استان‌ها سلب شده است.

حال با این تفاسیر فارغ از کم‌کاری و تعلل دستگاه‌های متولی در حوزه توزیع به‌موقع نهاده‌ها برآن شدیم تا با کارشناس اقتصاد کشاورزی گفت‌وگویی ترتیب دهیم که در ادامه می‌خوانید؛

عبدالمجید شیخی با بیان اینکه در خصوص نحوه نگهداری و جمع‌آوری محصولات کشاورزی در سیلو و انبارها، استانداردهای لازم در قالب بسته‌های علمی مصوب، موجود و در درگاه شرکت بازرگانی دولتی و ادارات صمت قابل دسترسی است گفت؛ مشکل این است که کسی به این استانداردها توجهی نمی‌کند، متأسفانه ساز و کار لازم برای اجرای این کار را نداریم. وی ادامه داد؛ درواقع مشکل را باید در موضوعات بالادستی و عدم تمکین عوامل بازار جستجو کرد.

وی با بیان اینکه ما برای تمام محصولات کشاورزی نیازمند برنامه تنظیم بازار خاص هستیم گفت؛ در این برنامه فصل کاشت، داشت، برداشت و چگالی مصرف، تولید و عرضه هر محصول باید برآورد و روی نمودار برده شود و مشخص کرد که بین چگالی مصرف و عرضه چه تفاوتی وجود دارد. این نویسنده کتاب برنامه‌ریزی اقتصادی، افزود؛ مثلاً در برخی ماه‌های سال که فصل برداشت محصول است (برای محصولی همچون گندم که برداشت آن در کشور از نیمه فرودین آغاز و تا اواخر شهریورماه ادامه دارد) پس باید در راستای جاسازی غلات برداشت‌شده ظرفیت ذخیره‌سازی لازم برای محصول را پیش‌بینی کرد. شیخی با تأکید بر اینکه این موضوع برای غلاتی که محل مصرف آن‌ها خوراک دام (سویا، ذرت و غیره) است نیز باید پیش‌بینی شود، تصریح کرد؛ متأسفانه این امر تنها برای محصول گندم آن‌هم نه آن‌گونه که باید باشد (از نظم و تناسب خوبی برخوردار نیست) پیش‌بینی می‌شود.

وی با تأکید براینکه برای ذخیره‌سازی و نگهداری سایر محصولات کشاورزی برنامه منسجمی

نداریم، تشریح کرد؛ این امر یکی از عواملی است که در نابودی و فسادپذیری محصولات کشاورزی در بخش‌های مختلف تأثیرگذار است. نویسنده کتاب شاخص‌های امنیت غذایی با رویکرد پدافند غیر عامل، با اشاره به اینکه عامل بعدی تأثیرگذار به این موضوع بازمی‌گردد که ما باید برای خدمات ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی، بازاری تعریف کنیم، گفت؛ درواقع باید دست‌مزدی برای نگهداری از غلات که در راستای تنظیم بازار از جانب دولت اتفاق می‌افتد به کشاورز پرداخت شود تا به طور مثال نسبت به ساخت سیلوهای بتنی که بهترین نوع سیلوها جهت نگهداری از گندم بر سر زمین‌های خود در مقیاس کوچک است، اقدام کنند تا در پی آن نیاز فروش دفعی محصول به دولت مرتفع شده و برعکس برحسب نیاز و با تأخیر نسبت به فروش محصول اقدام و به جهت نگهداری از محصول برداشت‌شده، دستمزدی از دولت دریافت کنند.

شیخی ادامه داد؛ این دستمزد شامل چند قلم هزینه و درآمد است زیرا در گام نخست، نگهداری دو تا سه ماه از غلات به‌ویژه برنج، جو و گندم در سیلوهای استاندارد و با تهویه مناسب، در بهبود کیفیت غلات برای تبدیل شدن به آرد مؤثر است، این امر خود به معنای ارزش افزوده محصول است بنابراین کسی که غله ذخیره می‌کند باید هزینه را بابت این ارزش افزوده دریافت کند.

وی با اشاره به اینکه بخش بعدی اهمیت این موضوع به این مسئله بازمی‌گردد که این نگهداری توسط کشاورز در کاهش هزینه‌هایی همچون حمل و نقل، بارگیری، نگهداری، تخلیه و گردش غله تأسیسات صادرات و واردات سیلو مؤثر خواهد بود، ابراز کرد؛ متأسفانه این موضوع رعایت نمی‌شود.

این استاد اقتصاد با تأکید بر اینکه حتی نگهداری غله توسط کشاورز و بخش خصوصی در کاهش هزینه خدماتی مثل آب و برق،پرداخت دستمزد کارگری، بهره‌برداری و پرداخت‌های اداری و غیره نیز مؤثر است، تشریح کرد؛ آنچه در خصوص کاهش هزینه‌ها در تغییر دستمزد نگهداری غلات توسط بخش خصوصی عنوان شد باید مورد توجه قرار گیرد که اگر این محصول گندم بود این دستمزد باید توسط دولت و سایر غلات توسط بخش خصوصی پرداخت شود.

شیخی با اشاره به اینکه البته برای گندم مصوبه‌ای دولتی مربوط به سال ۸۵ داریم که طبق آن تأکید بر اینست که درصه قیمت گندم بابت نگهداری هر ماهه یک تن گندم به بخش خصوصی و کشاورزی که این کار را کرده پرداخت کنند، افزود؛ متأسفانه این مصوبه عملی نشده است و کشاورزان، بخش خصوصی و کارخانه‌های آردی که این کار را انجام دادند، چیزی پرداخت نشده تا در پی این مشقوق‌ها، این گروه نسبت به سیلوسازی اقدام کنند.

وی با تأکید بر اینکه ما در این موضوع متولی خاصی نداریم یعنی چندگانگی مدیریت از تولید تا مصرف غلات (هم مصرفی و عولفه‌ای) یکی از مشکلات ماست، تصریح کرد؛ متأسفانه مدیریت

کشاورزی

فساد نهاده‌ها و غلات در سیلوها ماحصل؛

نبود برنامه تنظیم بازار محصولات کشاورزی به‌صورت خاص

یک‌پارچه نداشته و برنامه تنظیم بازار خاصی برای محصولات نداریم. این استاد اقتصاد کشاورزی با بیان اینکه این نواقص باعث شده شاهد بی‌نظمی در این عرصه باشیم، اظهار کرد؛ احتکار نیز یکی دیگر از انگیزه‌هایی است که باعث شده محصولات کشاورزی نه به نیت تنظیم بازار بلکه به نیت افزایش قیمت توسط نگهدارنده در سیلو و انبارها جمع شوند.

شیخی، در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به اینکه بخشی از مشکلات نیز به نوع سیلوهای نگداری این محصولات بازمی‌گردد، خاطرنشان کرد؛ موضوع این است که عده‌ای خائن ساخت سیلوهای بتنی با توان کامل داخلی را به سیلوهای فلزی تبدیل کردند که به هیچ وجه با شرایط آب و هوایی کشور ما همخوانی ندارد. وی افزود؛ موضوع بعدی اصل پرداخت به‌موقع قیمت محصول توسط دولت است که کشاورزان را رعیات زیرا در عدم رعایت این امر شاهد ورود دستان واسطه‌گری در این عرصه شده که به هر قیمتی گندم را ازکشاورز خریده و در سیلوهای ساده به جهت افزایش قیمت بدون در نظر گرفتن استانداردهای لازم احتکار می‌کنند.

وی ادامه داد؛ این در حالی است که در حوزه ذخیره‌سازی محصولات خام کشاورزی و مواد غذایی می‌بایست دو اصل احصاشده در اقتصاد بازرگانی را رعایت کرد و آن روش تشخیص صاده از اولین وارده(FIRST IN FIRST OUT) است. در این روش که به فایفو معروف است، فرض بر این است که کالای خریداری‌شده به ترتیب ورود

به انبار، از انبار خارج می‌شود یعنی کالاهایی که ابتدا خریداری می‌شوند ابتدا مصرف یا به فروش می‌رسند سپس کالایی که در پایان دوره در انبار باقیمانده، مربوط به خریدهای آخر است و قیمت خرید آن‌ها را به‌عنوان ارزش موجودی کالای پایان دوره در نظر می‌گیریم.

این استاد دانشگاه ادامه داد؛ در مقابل اصل لایفو مخفف last in first out است، به این معنا که آخرین وارد شده، نخستین خارج شده است، اما روش لایفو در مقابل روش فایفو قرار دارد؛ در مثال در یک سیلو فرض کنید که هر بار جدیدی که می‌رسید، گندم قبلی در پایین دست مانده این در حالی است که برای خروج از آخرین باری که وارد سیلو شده محصول برداشت می‌شود.

شیخی با بیان اینکه متأسفانه در انبار و سیلوهای ساده از روش لایفو استفاده شده آخرین بار وارده به سیلو نخستین صادره است، تشریح کرد؛ این رویکرد غلط است یعنی اصل درست نگهداری غلات یعنی فایفو و اصل تهویه در این سیلوها رعایت نمی‌شود حال آنکه در سیلوهای مکانیزه، شاهد چرخش غلات و هوادهی به آن هستیم. همین عدم رعایت اصولی در سیلوهای ساده باعث آلودگی و فساد این گونه محصولات می‌شود.

وی با بیان اینکه این مشکل را نمی‌توان با نمونه‌گیری در انبار ساده تشخیص داد، اذعان کرد؛ وقتی مسئول بازرسی در این انبارها حاضر شده و یک مشت گندم را از روی محصول برداشته و آن را ملاک سنجش خود قلمداد می‌کند،

روز سرنوشت‌ساز برای تثبیت خودکفایی گندم

انتظاری که گندمکاران از شورای قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی دارند، تعیین قیمت مناسب است، حال باید دید که امروز این شورا چه نرخی را برای گندم تعیین می‌کند، آیا به نظر کارشناسی احترام می‌گذارد و خودکفایی گندم را برای سال آینده چمن می‌کند؟

■ **چرا کالای اساسی برای دنیا مهم شده است**
دو سال همه‌گیری کرونا و جنگ روسیه و اوکراین، شوک‌های تغییرات آب و هوایی و گرم شدن کره زمین، معادلات غذایی جهان را به هم زد هم است، سیاستمداران با وضع تعرفه‌های سنگین برای گندم و دیگر کالاهای اساسی صادرات را محدود یا متوقف کرده‌اند و آن‌ها اولویت را ابتدا به تأمین داخل داده‌اند و بعد انبارهای خود را به‌صورت حداکثری تکمیل کرده‌اند به طوری که نیمی از گندم صادراتی جهانی فقط در یک کشور ذخیره شده، با این حساب گردش کالاهای اساسی بین مرزها به حداقل رسیده است.

به علاوه امروزه کشورهای سلطه‌گر از ابزار نان و غذا برای تسلط بر دیگران نخواهد شد اما غذا اهرم فشار آن‌ها شده و در حالی که در ظاهر می‌گویند دارو و غذا جزو تعزیم‌ها نیست عملاً از هر چیزی برای تحقق مطامع خود دریغ نمی‌کنند. در چنین شرایطی سیاست کشورها حمایت از تولید داخلی به‌ویژه کالاهای اساسی است و در این زمینه سرمایه‌گذاری‌های کلانی کرده‌اند، از نگاه کارشناسان خرید گندم کشاورزان به قیمت مناسب یکی از مهم‌ترین فاکتورهای حمایت از تولید داخلی است که آن‌ها را به ادامه تولید دلگرم‌تر خواهد کرد.

اکنون چشم امید گندمکاران کشور به تصمیم‌گیری امروز قیمت خرید گندم است، این نکته را هم نباید فراموش کرد که منفعت اقتصادی کشور هم به اتخاذ این تصمیم گره خورده که محصول داخلی ارزان را با محصولات گران خارجی عوض نکنند و کشور مجبور نباشد با واردات، ارز مملکت را به جیب کشاورز خارجی بریزد.

علیقلی ایمانی؛ مدیرعامل بیناد ملی گندمکاران کشور گفت؛ قیمت گندم به هیچ عنوان کمتر از ۲۰ هزار تومان نخواهد شد اما امیدواریم که بیش از ۲۲ هزار تومان باشد. یک مقام آگاه هم گفت؛ در جلسه دوشنبه گذشته بحث‌های کارشناسی نرخ ۲۲ هزار و ۳۰۰ تومان را تأیید کرد و از بین هفت عضو این شورا، پنج نفر این قیمت را تصویب کردند و فقط نمایندگان وزارت اقتصاد و سازمان برنامه و بودجه مجلس مخالفت کردند.